

LA VIDA AMARGA DE LES FLORS

EL FIL D'ARIADNA
115

© 2019 Montserrat Millet

© 2019 Jordi Panyella

Foto de portada: Fons familiar Pat Millet

© 9 Grup Editorial, per l'edició

Angle Editorial

c. Mallorca, 314, 1r 2a B · 08037 Barcelona

T. 93 363 08 23

www.angleeditorial.com

angle@angleeditorial.com

Disseny de la col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: novembre de 2019

ISBN: 978-84-17214-89-0

DL B 25077-2019

Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió
en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació
o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Pat Millet
i **Jordi Panyella**

LA VIDA AMARGA DE LES FLORS

Viatge al cor de la família Millet

 Angle Editorial

Taula

Nota	13
1. «Em vull morir, Pat»	17
2. Soc una burgesa	25
3. «Soc adoptada»	49
4. A soles amb en Fèlix	67
5. Un aviador aterra a la meva vida	81
6. «No, però sí vull»	109
7. Alta traïció	139
8. Clausura	155
9. La pionera de Brooklyn	167
10. He perdut les meves filles	181
11. Adeu 600	189
12. La visa socialista a l'amor	199
13. L'aprenent d'Al Capone	225
14. La mort em saluda	255
15. 500 milions de pessetes, o més	263
16. La presó	273
17. La pistola	283
18. Una proposició indecent	295
19. «On sou, nenes?»	303
20. Contra la por	311
21. Retorn a l'Ametlla	325
22. La pesta	335
23. «Hola mamà, soc la Mònica»	353
24. Bubú	369
Índex onomàstic	375

Nota

Quan tens una amistat de veritat, qualsevol excusa és bona per fer-li un truc i parlar-hi una estona, encara més si fa uns dies que no en saps res. El 20 de març de 2019 vaig descobrir, per casualitat, que un tal Daniel Millet exerceix el periodisme a les illes Canàries i em va semblar una xafarderia que a la Pat Millet, de la nissaga dels Millet Tusell, i també del gremi dels periodistes, li agradaria de saber, i em va semblar també que era una excusa ideal per fer-la petar una estona. Volia preguntar-li per quin costat del cos l'estava castigant la seva delicada salut, com es trobava el Jose, el seu marit, i explicar-li també l'estat d'edició del llibre sobre la seva atribolada vida.

Era mig matí, un bon moment per parlar amb ella, però quan vaig teclejar el seu número de telèfon no vaig poder pronunciar l'«Hola, Pat!» amb què la saludava animosament cada cop que m'hi posava en contacte. D'entrada em va sorprendre que em respongués la Sònia, una de les dues filles, però de seguida ho vaig entendre quan em va dir que la seva mare no podia parlar, que havia agafat una congestió molt gran, i que m'enviava un petó.

La Pat estava molt delicada dels pulmons, i un refredat en una persona com ella era una qüestió per preocupar-se de veritat. Li vaig dir que li transmetés el meu escalf i el meu desig de millora, i vaig penjar. Aquell mateix dia, quan estava a punt de tancar l'ordinador després d'una llarga jornada laboral, el meu telèfon es va encendre i a la pantalla hi va aparèixer el nom de la Sònia. Em va sorprendre la seva trucada i el que em va explicar em va deixar corglaçat: «Jordi, la Pat ens ha deixat».

Va morir com va viure, a tota velocitat, atropellant coses, persones i sentiments. Va morir als 75 anys i després d'un últim i intens exercici d'introspecció, de bussejar en els racons més íntims d'una vida tan deliciosa com turbulenta, tan plaent com gossa. Se'n va anar sense avisar, i jo em vaig quedar sense poder-me'n acomiadar, amb una amarga sensació de buidor però amb aquest feix de pàgines entre les mans, un text fruit d'haver desembussat el pap i alliberat l'ànima.

El dia del seu enterrament, a la petita església de l'Ametlla del Vallès, en sonar una deliciosa melodia d'acompanyament, interpretada en viu per dos músics, em va semblar que la nau s'omplia d'un moviment invisible, com el d'una fada d'aigua anant d'un costat l'altre de les profunditats d'un llac en calma. La Pat era una gran nedadora, àgil i amb estil, i li agradava capbussar-se en les profunditats. Estic del tot convençut que ella va fer unes quantes passades per damunt els bancs on sèiem els que ens havíem congregat davant el fèretre. Va passar i traspasar diverses vegades, amb aquell punt d'entremaliadura, transgressió i també d'elegància que va guiar molts passatges de la seva vida. Va ser la seva manera

d'acomiar-se i, a la vegada, de fer evident que alguna cosa d'ella quedava per sempre més entre nosaltres. Aquest llibre en dona fe.

JORDI PANYELLA

«Em vull morir, Pat»

L'escena és tràgica, d'una gravetat colpidora. Ara que aturo el meu cervell atribolat i tanco els ulls uns segons, per reviure els fets, commoguda encara per l'impacte del moment, no recordo haver viscut un instant tan fosc en la meua vida. Al llarg dels meus setanta-cinc anys he transittat per històries obscures, turmentoses, m'ha tocat entomar urpades carregades de dolor, fins i tot he conegut la Mort en vida, el dia que em creia morir però sobretot el dia que va venir a assenyalar-me amb insolència la templa des de dins la boca del canó d'una pistola. M'he equivocat i he fet mal, sense voler-ho i sense acabar de ser-ne del tot conscient he ferit gent que estimo molt, però també m'han fet entrebancar, m'han fet mal, molt de mal a la pell però també a l'ànima, tant que he tingut motius de sobres per dimitir i engegar-ho tot a rodar.

Sí, la meua existència és plena d'atzagaiades terribles, però mai com fins avui, en aquesta hora greu, m'havia sentit glaçar la sang.

La vida t'enfila al cel, impulsada per la força d'un gronxador portentós, la inconsciència t'envola i et manté en un

paradís irreal, ingràvid, com si visquessis feliçment atrapada en el món màgic, confortable i preciós de les golfes d'una delicada casa de nines. Però també quan menys t'ho esperes tot se't gira en contra, com un vent gèlid del nord que et colpeja la cara i t'empeny a baixar, escales avall, fins al soterrani més pregon. I quan creus que trepitges l'últim replà i que ja no pots anar més enllà, aleshores en un racó descobreixes la boca de l'avèrn que t'engoleix encara més avall, sempre avall, precipitant-te dolorosament per un nou tram d'esglaons. Perquè no hi ha res pitjor que caure sobre un mar d'ortigues, quan no tens forces per aixecar-te, o quedar enredada en les urpes feridores d'un niu d'esbarzers àvid de la teva sang.

Soc a casa del meu germà, acompanyant-lo en el dolor i en la solitud. Sec còmodament al seu costat, en una sala d'estar àmplia i confortable. És un espai noble, molt acollidor, flanquejat per uns grans finestrals que s'obren a un jardí entapissat d'un verd perfecte, pulcrament retallat. Més enllà, rere els pins, s'estén la plana immensa de la comarca del Vallès i, al fons, la carena de muntanyes que encerclen la gran Barcelona. Tanta bellesa com ens envolta, tanta pau i tanta quietud, i tant de dolor i de desesper com es viu dins les quatre parets d'aquesta casa carregada de luxes. Tant de poder com ha tingut aquest home, tanta capacitat de fer moure voluntats i diners, i tan feble i despullat de tota capacitat de defensar-se com el veig ara.

L'última llum del capvespre, amb un tel d'agonia, dibuixa a l'exterior, damunt aquest paisatge que m'és tan conegut des de la infantesa, formes difuses que ara em semblen espectres gegantins, monstres paorosos, irreconeixibles. Men-

tre la nit s'encén, tot es descompon al meu entorn. Tot em sembla aterridor, d'un fredor i una solitud esglaiadora. Allí on miro se'm fa del tot impossible distingir-hi un bri d'esperança. I això que els meus ulls estan avesats a veure sempre un demà millor i, encara que no tingui motius per confiar en res ni en ningú, als operaris que treballen infatigables dins la caldera del meu cor sempre els ordeno el mateix: «Bombeu sang amunt, sempre amunt!». Inevitablement, a vegades fins i tot de forma temerària, em pesa també per la meva tossuderia, soc optimista de mena. Però la fredor del moment, aquesta vegada, em té paralizada. Pressento, llunyà, l'ofec que estreny lentament la darrera hora.

Ens envolta l'aire pesantós i greu de Dijous Sant. Fa temps que he deixat de creure en aquella fe tenebrosa que ens van inculcar a casa. Sí que soc creient, perquè ho porto dins i ho visc a la meva manera, però m'incomoda el tel gèlid de mortalla d'aquests dies que no he pogut acabar de treure'm mai de sobre, com una visió morada que m'entorboleix els ulls i em corromp el cor. A casa, el divendres que van matar Crist era dia solemne, de dol, d'entaular-se davant unes estovalles blanques, pulcres, parades amb sobrietat i abstinència, on s'hi servia una sopa de farigola amb un rovell d'ou nedant-hi. Els meus ulls de nena, i el meu estómac adolorit d'infant en permanent estat de creixença, es clavaven incrèduls en la transparència del beuratge fumejant i en el groc arrogant d'aquella menja de penitència. L'esquena dreta, com un pal, i el cap alt, els polzes recolzats amb femenina delicadesa a l'angle de la taula, per marcar una distància de respecte entre el meu cos i el menjar servit al plat. La compostura, sempre la compostura quan sèiem a

taula, i aquells dies d'aire trist i rònec encara amb més obligació. Era una diada de silencis prolongats i densos. Quasi teníem prohibit parlar. Atrevir-se a miolar una cançó era un crim que pagàvem amb una mirada fulminant del pare, i si alguna música havia de sonar al tocadiscs de casa per trencar la gelor de les hores era una composició sacra que triava el cap de família.

Torno al moment, i al meu germà, i al seu gest de desesperació, talment com si el crucificat hagués baixat del Calvari per colpejar-lo sense pietat, impetuosament, amb l'assot del seu martiri. Assegut al meu costat, enfonsat en una butaca on desembarca quan abandona la cadira de rodes amb què es desplaça i on es consumeix dia a dia, pràcticament sense moure's, aferrat malaltissament a un paquet de tabac per on s'esfuma la seva vida, fa el gest dolorós d'incorporar-se. Els seus braços afeblits avancen cap als meus, i els seus dits, que pràcticament només són ossos esgrogueïts per la nicotina, s'hi claven com garfis. Els seus ulls tacats de sang m'imploren i, per un moment, d'algun lloc on encara li queden forces, fa emergir la seva veu greu, com un tro, per suplicar-me:

—Ajuda'm, Pat, no puc més, no vull viure més...

M'ho diu repetides vegades, entre sanglots de sal amargant, mentre em sacseja el cos, el meu pobre cos cansat ja de tants anys, castigat per tantes ferides, i que encara no entenc com soc capaç de tragar. M'implora amb la poca força que encara li queda, convençut que els seus daus han deixat de rodar, que tot ja està fet i que només falta per complir el disseny de l'últim esglaó, el que de tots és el més difícil de baixar. I vol estalviar-se la feina i em demana que jo l'hi em-

penyi. S'aferra als meus braços com l'última cosa que volgués fer en aquesta vida i m'ho suplica un altre cop:

—Em vull morir. Pat, ajuda'm, fes-ho per Déu!

A quaranta quilòmetres escassos d'on som, la Marta, la seva dona, agonitza sense possibilitat de retorn. Encara no fa un dia que la meva cunyada ha sucumbit a l'acció de traïdoria d'un nus de sang que li ha col·lapsat el cervell. No acabo d'entendre com la potència de tota una vida pot quedar atrapada en un parany tan petit, sense possibilitat d'escapatòria. La meva cunyada passa les últimes hores en un llit blanc d'hospital, acompanyada de les seves filles, que vetllen esperant el desenllaç. La Marta hi és sense ser-hi, ha iniciat l'últim trànsit i ningú pot dir si aquesta nit encara hi serà, o serà demà al matí que marxarà definitivament.

Ja no vindrà més a casa amb aires de manaire per retreure'm que escrigui aquests pensaments i els records de tota una vida, perquè ves a saber què explico d'ella i del seu matrimoni! Però tampoc vindrà, com va fer l'última vegada, per donar-me les gràcies per tot el que he fet pel seu espòs quan tothom li girava la cara.

Quan l'hora fatídica arribi, el meu germà es quedarà per sempre més sol, definitivament sol. Ho sap, ho pressent i ja no li queden forces ni ganes per enfilear aquest últim camí de dolor. No és una qüestió d'amor incondicional a la parella, ni de romanticisme fulletonesc. No hi ha cap desesper per la pèrdua de la dona estimada, és la constatació que l'estat natural de supervivència ha transmutat en ganes de deixar de viure. Ja no pot més, ja no vol res més perquè res més pot esperar rebre.

Els seus darrers anys han estat els d'un naufrag a la deri-

va, un penitent ofegat per massa pecats i massa deutes amb ell mateix però sobretot amb la justícia, una càrrega i una mala ànima impossibles de purgar. N'ha fet tantes i s'ha fet tan tard que és impossible expiar els pecats. La seva existència no se n'ha anat al fons del mar perquè la Marta ha volgut mantenir-lo a flot, encara que ella no el necessitava per a res, ni tan sols per sobreviure. En el més profund de l'ànima l'existència humana hi té guardat sempre un pòsit de bondat, unes unces de solidaritat molt bàsica i primària, i aquesta és la caritat que, fins avui, ha rebut el meu germà de la seva dona. És ella qui l'ha mantingut endollat a aquesta vida. Però ara que aquella mà amiga se li escola entre els dits, sense possibilitat de continuar aferrant-s'hi, ell veu clar que és el moment de deixar-se anar, per sempre més, i submergir-se amb ella en l'oceà de les tenebres.

No acabo d'entendre ben bé què hi faig al seu costat, ni tampoc acabo d'entendre per què no li faig cas i no poso fi definitivament a la seva vida. Em sembla terrible pensar-ho i encara més escriure-ho, però si el matés com em demana encara passaria per ser una heroïna. Molts encara em somriurien còmplices, em dirien que he fet bé de passar-hi comptes, que he fet el que tocava. Si tingués la Marta aquí al costat, xiuxiuejant-me a l'orella com ho faria el diable, potser em demanaria que acabés amb ell, perquè ella l'ha estimat molt però ell l'ha fet patir massa, també l'ha condemnada en vida, i ves a saber si la feridura que ara l'està matant no és la penyora de tant escarni i tanta sofrença.

Altres respirarien alleugerits en saber que he silenciats per sempre més la boca de Fèlix Millet i Tusell. El poder que va tenir el meu germà entre les mans va ser massa gran, i

enderrocat ara, com es troba, l'única eina de supervivència seria aconseguir el favor d'algú que l'ajudés a tirar endavant a canvi de no buidar el pap, ni obrir de bat a bat l'arxiu personal de fets que encara calla; records i vivències ocultes, i també molt fosques. Si es dediqués a parlar, faria ploure fang damunt d'algunes biografies encara impol·lutes.

Els seus propis errors l'han postrat fins aquest estadi de solitud tan crua, i n'hi ha per a això i per a molt més, perquè l'ha feta molt grossa, ha traspassat massa línies vermelles, ha trepitjat massa lleis i ha traït massa gent, començant pel nostre pare i el seu bon nom. S'ha condemnat ell mateix, però el més greu, allò que és quasi imperdonable, és que també m'ha condemnat a mi i als meus germans i a tots aquells que formem part del mateix llinatge. Ha fet saltar pels aires la família, aquella realitat que era alguna cosa més profunda que una simple unió fraternal. Érem una bandera, i ell l'ha aterrada. Érem glòria eterna i ara som foc de l'infern, flama perenne.

De ben segur que si el Papà aixequés el cap seria molt més sever del que jo ho soc ara i em manaria apartar-m'hi, sense dilacions, sense compassió, sense remordiments ni vergonya. M'ordenaria deixar-lo sol consumint-se del tot en el toll ressec de la indignitat, em diria que l'abandonés com s'abandona a la seva sort un gos que contagia la ràbia o com es deixa caure un directiu deslleial als principis i al compte corrent de l'empresa. Després sí, després em donaria permís per recollir-ne les despulles i plorar-lo.

És per tot això que més que apropar-m'hi n'hauria de fugir i deixar-lo tot sol amb el seu afany per morir-se. Però no puc. Em van educar en el respecte a la sang, per més amar-

gant que aquesta ara em sembli i, a més, la paraula rancor no existeix en el meu diccionari. Tinc vocació de flor i no pas d'argelaga. Us demano que no veieu en mi cap margarida d'ala trista, ni cap poncella punxant, que sempre m'he inclinat per viure en l'esclat de la primavera, encara que vaig néixer un dia cru d'hivern.

Per tercera vegada el meu germà crida, desesperat, que vol morir i jo no responc, resto immòbil, atrapada en un silenci dolorós, corprenedor, abraçada a ell, arrossegada per un vendaval de sentiments i records enmig d'un mar carregat d'amargor i de llàgrimes.

Soc una burgesa

No hauria pogut triar millor família per venir-hi a néixer. El dia tant li fa, però va tocar que s'escaigués en divendres, 18 de febrer de 1944, pels volts de migdia. L'aterratge va ser ràpid, ma mare quasi es desfà de mi de qualsevol manera damunt de la llitera, camí de la sala de parts. Un part mínim i un infantament deliciós, per a mi, per a la partera i també per a molts altres que encara no em coneixien i que mai em van arribar a conèixer, però que es van unir a la celebració familiar pel fet que el cinquè fill dels senyors Fèlix Millet i Maristany i Montserrat Tusell i Coll fos una altra nena, després d'haver engendrat tres nois i una noia. Tanta va ser l'alegria i les ganes de compartir-la que el dia que vaig venir al món el meu pare va decidir obsequiar amb tres jornades de festa els empleats de l'empresa de la seva propietat, la Companyia Hispano Americana d'Assegurances i Reassegurances, Chasyr, un negoci rutilant i pròsper com pocs i que va obrir les portes de la família Millet als salons i el confort de la més alta burgesia.

No vaig venir al món amb cap pa sota el braç, a casa no els feia falta l'ajuda de la divina providència per omplir el calaix

de duros, però sí que ho vaig fer l'endemà d'un dia fred i de pluja abundant, aigua a doll i generosa sobre una terra assedegada que va ser celebrada com una benedicció del cel. No només jo vaig ser motiu de celebració i de festa, sinó també la pluja que va caure sobre una Espanya col·lapsada per la sequera on el govern del dictador Francisco Franco estava a punt de decretar mesures restrictives en el consum d'aigua. Era l'Espanya autàrquica i enquistada que lluitava contra el molí gegantí i invisible de la *pertinaz sequia*. El dictador encara no havia inaugurat cap pantà i l'abundància escassejava en aquell temps en tot i a per tot; l'endemà de la notícia de les pluges, la premsa local difonia la llista d'aliments amb les respectives mesures de pes que serien distribuïts aquell mes en el torn de racionament a la ciutat de Barcelona i a la resta del país: oli, pasta per a sopa, sabó, sucre, porc, cafè i xocolata. Això era tot.

Sense aigua i amb els aliments racionats, així es vivia al país on vaig anar a néixer, un estat miserable en una Europa encara en mans de la follia depredadora d'Adolf Hitler i un món embolicat en una terrible guerra de la qual encara s'havien de lliurar un any i mig de cruentes batalles. I jo allí, aliena a tanta destrucció i tant de patiment, acotxada entre els blancs llençols d'un bressol de la moderna i prestigiosa clínica Mater, la primera maternitat privada que hi va haver a Espanya, i que el doctor Santiago Dexeus va obrir amb tota la pompa a l'avinguda del Doctor Andreu de Barcelona, un carrer deliciós de casetes molt nobles i molt ben posades que amb el pas del temps agafaria el nom d'avinguda del Tibidabo. I aquell dia del meu natalici, fora la clínica encara hi plovia, i fins i tot va arribar a nevar-hi, i la gent passava avui

set i demà gana. Però jo no, en aquell temps de privacions jo mai vaig saber què volia dir patir penalitats a taula.

Tan al marge vivia de tot aquell món de patiment que pocs mesos després del meu naixement, aquell estiu del 1944, la meva família va fer paquets i maletes i ens vam traslladar a fer l'estiueig a la residència que els Millet teníem a l'Ametlla del Vallès, joiosament, com sempre més vam fer cada any quan arribava el temps dels dies llargs i calorosos i les migdiades reparadores. Des del primer moment, al meu entorn tot va ser un univers de luxes i de facilitats. Tot el que demanava m'era concedit, i jo no coneixia cap altra realitat, fins al punt que creia que el món era aquell univers de comoditats on jo vivia instal·lada i que tothom, absolutament tothom, se la passava igual de bé i de feliç que els Millet.

Ja ho he dit, i ho repeteixo: soc de condició burgesa. Sí, soc i he estat una burgesa, filla d'un burgès, germana de burgesos, educats tots en les normes de l'alta i pulcra societat. Neta també de burgesos, perquè vinc de les grans i honorables barbes, els grans salons modernistes folrats de miralls i les grans indústries florents. Els meus orígens són la caixa enregistradora i l'alta cultura. Xemenieis de maons fumejant al cel de l'enfebrada Barcelona de principis del segle xx, però també luxosos palaus per donar aixopluc a la música més delicada, al cant de veu exquisida, a la paraula entonada en vers tremolenc i, sobretot, a la lloança i l'exaltació de la pàtria. Vinc de quan es començava a construir un país, amb tots els seus fonaments i totes les seves parets mestres, vinc dels seus manobres però sobretot dels seus arquitectes.

Em van batejar amb el nom de Montserrat, Montserrat

Millet i Tusell. El meu bateig, a la catedral de Barcelona, va ser un acte social d'alt nivell, on el més important no era el nadó acabat d'arribar sinó la projecció que la família feia del seu nom, la seva posició i també la seva profunda religiositat. Maria Tusell i Coll, una de les meves ties maternes, va sostenir el ciri pasqual el dia del meu baptisme i des d'aleshores em va fer de padrina, amb una abnegació i una dedicació a la fillola com no n'hauria trobat cap d'altra. Recordo totes les vegades que m'havia vingut a visitar a casa, cada cop que les meves angines envermellien, s'inflaven carregades de pus i tota jo tremolava de febre. En aquelles visites plenes de felicitat i tendresa no faltava mai un obsequi i va ser ella la que em va aficionar al món dels peluixos, que des d'aleshores m'han fet companyia tota la vida. En aquells temps primerencs només m'hi abraçava amb innocència infantil; encara no sabia que aquests éssers de drap, inanimats però carregats de vida, m'haurien de tractar molt millor, amb més amor i lleialtat que molts dels personatges de carn i ossos que em tocaria conèixer en aquesta vida.

Soc Millet, sobretot Millet, però també Tusell, un cognom tant o més il·lustre que el primer, representat per l'avi matern, Xavier Tusell i Gost, que va exercir amb dignitat el títol honorífic que de tant en tant atorga la ciutat a un senyor de Barcelona. El pare de la Mamà, a més a més de dedicar-se de ple al món dels negocis amb indústries i comerços propis, gestionar la possessió d'uns terrenys de molta vàlua als barris de les Corts i Sant Gervasi, per on creixia la nova Barcelona, a més de cultivar la vida social formant part de múltiples societats i entitats ciutadanes de prestigi, i de fer política per la Lliga Regionalista a l'Ajuntament de

Barcelona, on va arribar a ser tinent d'alcalde, a més de tot això encara va tenir temps de dedicar-se a la vida familiar i vetllar pel destí dels vuit fills que va tenir amb l'àvia, l'Eulàlia Coll, un dels quals va resultar ser la meva mare, Montserrat.

Les conviccions de l'avi Xavier el van portar a teixir un cercle d'amistats molt ampli amb personalitats de primer ordre, també en el terreny de la cultura. Un dels seus bons amics va ser el príncep dels poetes, Josep Carner, amb qui va coincidir a l'Acadèmia de la Llengua Catalana. La seva estimació pel país no era només de cares enfora, en l'acció política a través de la Lliga Regionalista, sinó que també en va voler impregnar els de casa. A través de Carner va contactar amb l'Andreu Nin, quan encara es dedicava al món de l'ensenyament, i el va llogar per donar lliçons de llengua catalana a la meva mare i els meus oncles.

Diners i posició social pel costat dels Tusell, i diners i ambició social pel costat de la família del Papà. L'avi Joan Millet i Pagès va acumular tanta fortuna amb el seu negoci de cotó que es va poder permetre el luxe d'omplir de comoditats la seva vida i la dels seus. D'aquesta manera va convertir-se en un dels pioners de l'estiueig a Catalunya, condició reservada a uns pocs privilegiats de l'època, i va desembarcar amb la família al poble de l'Ametlla del Vallès, on va decidir que passaria els llargs mesos d'estiu per fugir de la xafogor i la pesantor de la canícula barcelonina i per descansar també dels constants viatges que feia per mig Europa comerciant amb l'or blanc del cotó. A l'Ametlla, l'avi Joan hi va comprar un vell mas agrícola de la família Xammar que va fer reconvertir en una torre d'estil modernista, i va encarregar

el projecte de reforma al prestigiós arquitecte Joan Raspall, que el 1908 ja havia enllestit la remodelació de l'edifici.

Però a casa del ric no sempre tot són alegries. Quan mires cap al passat descobreixes que la història és capriciosa i es repeteix com una mala pedra posada en el camí dels bons homes. El món dels diners és cruel i els negocis sovint més que riure fan plorar, d'amargor. Després d'assaborir la mel de l'èxit econòmic i professional les coses es van començar a tòrcer, i molt. L'avi Millet no va tenir la mateixa sort, o el mateix encert, en els negocis que la que va somriure el pare de la Mamà. De la mateixa manera que la família va arribar a l'Ametlla en va haver de marxar al cap de pocs anys, el 1912, perquè els problemes a l'empresa de cotó van obligar a desprendre's a correu de la mansió, que va passar a mans de l'empresari i poeta Carles Sindreu.

Per la raó que sigui, el negoci que l'avi dirigia amb el seu germà Francesc es va veure entrampat en deutes d'impossible resolució i tot plegat va derivar en problemes judicials d'envergadura. Van caure del pedestal, i assenyalats pel dit acusador i per la vergonya pública de veure perduda la seva reputació i bon nom, els dos germans van fugir del país a l'espera que se celebrés el judici del seu cas. El naufragi empresarial va provocar una gran turbulència interior i un cisma entre els germans, i per acabar-ho d'espatllar la salut no va acompanyar. La sort va continuar sent esquiva a l'avi Joan, que va morir el 1911 amb només cinquanta-un anys. L'Antònia Maristany, la *mamà Millet*, va quedar al capdavant d'una nau a la deriva, a mercè d'un futur no gens engrescador en un pis gegantí de la Via Laietana on la família s'havia instal·lat. Tenia set fills i tots es van haver d'espavilar.

El meu pare Fèlix tot just arribava a l'edat de vuit anys quan va quedar orfe en aquelles circumstàncies tan desfavorables. Enmig de la desolació i el desconcert més absoluts van funcionar la xarxa familiar, el cognom i també la sensibilitat i la mel de la gent de l'alta cultura. I sobretot la personalitat i la generositat del meu besoncle, Lluís Millet, germà del desaparegut Joan. Tots dos havien participat en la creació i impuls inicial de l'Orfeó Català, perquè un tenia el geni creatiu, però l'altre el coneixement per fer funcionar les coses. L'avi Joan va ser elegit president de l'entitat coral el 1893, i és probable que sense el seu concurs en la direcció, l'Orfeó, que dos anys abans havia fundat en Lluís amb el seu amic i també music Amadeu Vives i el folklorista Aureli Capmany, no hauria anat més enllà de l'aventura idealista d'uns joves enamorats del cant i de la seva pàtria. Sense la capacitat d'influència de l'avi Joan en els ambients d'elit de la Barcelona burgesa, és probable que el gloriós «Cant de la senyera» hagués passat a la història com una cançó patriòtica més i que les seves notes mai haguessin donat volum i contingut al marc únic i incomparable del Palau de la Música, que es va construir al cap d'uns anys per dotar l'organització coral d'un espai on poder assajar i actuar.

En Lluís se sentia en deute amb el seu germà Joan. Qui havia estat decisiu per salvar l'entitat de cantaires i per posar les bases de la futura construcció del Palau de la Música no podia ser oblidat, ni podia ser oblidada la seva descendència. El lligam entre els Millet, els meus Millet, i el món de bellesa, cultura, catalanitat i poder del Palau de la Música quedava segellat per sempre més. Tot i el suport del mestre Lluís Millet, quedar orfe de pare va obligar el Papà a espa-

vilar-se des de ben jovenet. La falta del progenitor va imprimir en ell un indubtable afany de superació i aquest esperit el va dotar d'una gran capacitat per fer coses, moltes coses a la vegada i totes molt ben fetes, perquè quan el Papà es comprometia amb una història sempre anava fins al fons. Era com si aquella mort prematura li hagués ensenyat que en aquesta vida no s'hi ha vingut a perdre el temps. Mai deixava per a demà allò que podia enllestir avui. I no només això, sinó que el Papà va actuar sempre amb el convenciment que tot el temps, i també els diners, de què fos capaç de disposar havia de procurar destinar-los a fer coses en positiu i que suposessin un benefici per a terceres persones. Era generós i després com poques persones he conegut.

El Papà no volia els diners per fer-ne encara més, li agradava viure bé i gaudir de les comoditats del confort, però no era cobdiciós, ben al contrari. Tant és així que un any va ser tan afortunat que li va tocar la grossa de Nadal, i en comptes de quedar-se amb els diners els va repartir entre els empleats. Tenia clar que els diners servien per fer feliç la gent i per convertir els somnis en realitat. D'una manera o altra, el Papà se sentia hereu de la trajectòria personal i professional que va tenir el seu pare, per això va treballar infatigablement per recuperar la casa de l'Ametlla i refer anímicament la família del sotrac que va suposar haver de desprendre's'n a contracor, i també es va entregar amb plena dedicació a l'Orfeó Català i al Palau de la Música, continuant la tasca endegada pels germans Millet. Tot això al marge d'altres múltiples activitats i de la seva dedicació professional al món de les assegurances i de la banca, que li va donar molts diners, un nom i prestigi social.

El Papà tenia una planta física imponent i es notava que només per això ja tenia ascendent sobre la gent. Convencia amb la força dels arguments i la feina feta, però també s'imposava per la seva poderosa presència física. Quan assajava a casa amb veu alta un dels discursos que havia de pronunciar l'endemà en algun dels innumerables actes públics que sempre tenia, jo me l'escoltava amb atenció i quan acabava em mirava i em preguntava «Què, ho he fet bé?», i a mi allò em feia sentir important. Que aquell home que jo sabia que era tan valorat i estimat per tanta gent em demanés l'opinió a mi, una nena insignificant, em feia sentir diferent. I jo l'adorava i el tenia com un gegant bo, el meu gegant bo, a qui tens molt de respecte, i fins i tot una miqueta de por, però que en el fons te l'estimes amb tot el cor.

I no era fàcil estimar aquell home, perquè el seu caràcter d'extrema tímidesa s'interposava sovint entre tu i ell, com una barrera infranquejable. Una vegada que em va regalar un collaret de perles preciós, amb motiu dels meus quinze anys, em vaig llençar als seus braços en mostra d'agraïment i en comptes d'acollir-m'hi amb tendresa, com jo esperava, em va rebutjar. M'estimava molt i m'ho va demostrar moltes vegades, però la seva manera d'entendre les relacions humanes, amb una càrrega exagerada de pudor, fruit de la seva profunda religiositat, li impedia d'exterioritzar els seus sentiments, fins i tot en l'àmbit privat de la família, i això el retreia, potser l'incomodava, i aleshores es convertia en una persona tímida i de maneres reservades.

Tot i que la mort de l'avi va obligar el Papà a guanyar-se un sou de ben jovenet com a mosso dels encàrrecs en una botiga de queviures, i que havia de combinar la feina amb

els estudis, en cap moment va voler deixar de freqüentar aquells ambients que li corresponien per la seva condició social, i un dels seus llocs preferits d'esbarjo era el Club Tennis Barcelona, aleshores ubicat al carrer Ganduxer, on exercia de *sportman*. Ell formava part del selecte col·lectiu de la ciutat que havia descobert la forma esnob de passar l'estona agradósament colpejant una piloteta amb una pala acabada en una superfície reixada. És així com va poder conèixer una noia de casa bona, Antòñita Cera, que li va presentar una altra noieta de només disset anys i de casa encara més senyora, Montserrat Tusell.

El Papà, que només en tenia dinou, va tenir clar des del primer moment que aquella joveneta tan bonica, prima i més aviat menuda, dotada d'un fort caràcter, havia de ser la seva esposa. La Mamà era una valenta de veritat, que no s'arronsava per res ni davant de ningú. Ràpida de reflexos i viva com poques, el seu caràcter va enamorar de seguida el meu pare. Aquella noieta temperamental i carregada d'una intel·ligència positiva havia de ser per a ell i s'hi va tirar de cap decidit a impressionar-la:

—Soc aviador.

—Caram!

—Piloto aeronaus...

Amb aquesta mentida del Papà, la Mamà va quedar enlluernada, convençuda que havia trobat el príncep blau que les noies de la seva època i posició cobejaven. Després, amb el pas del temps, i quan van viatjar arreu del món, la meva mare va poder comprovar que el seu marit no només no sabia què volia dir portar els comandaments d'un avió, sinó que tenia fòbia a volar. En un viatge que van fer a Sud-amè-

rica a bord d'un vaixell que va trigar tres setmanes a fer la ruta marítima, quan van haver de tornar la Mamà va obligar el Papà a fer-ho per la ruta aèria perquè ella no suportava més l'avorriment d'aquella inacabable travessia. En una altra ocasió, i amb motiu d'un desplaçament a Mallorca en què vaig acompanyar el meu pare, vaig poder comprovar personalment com aquell home que un dia s'havia posat els galons inexistents d'aviador patia amb desmesura quan s'enlairava amb una aeronau.

L'església de Sant Just i Pastor va acollir la boda dels papàs, era l'any 1926. És un temple diferent a la resta. Només d'entrar-hi notes que t'embolcalla un aire feixuc, com d'una estança immemorial on la pols de la història hi ha deixat un pòsit d'anys. Els murs de Sant Just i Pastor són d'una religió rústega, impenetrable, batejada d'encens. Dins la gran nau hi sura un ambient reclòs, de beata de missa de vuit, de secrets dits amb veu poruga de confessió, de casulla esgrogueïda, sotana vella i rosari de vespres, un niu de pols de secrets de sagristia. Al Papà ja li anava bé aquest escenari, perquè era un home extremadament creient i vivia la seva religiositat amb fervor, mentre que la Mamà traguava la seva fe de manera més desacomplexada, tant que fins i tot anys més tard es va veure amb cor de mantenir discussions teològiques amb l'abat de Montserrat, Aureli Maria Escarré, quan aquest ens visitava a casa convidat pel meu pare. Quin geni la Mamà, sempre dient les coses pel seu nom!

De mica en mica, el nom de Fèlix Millet va començar a sonar amb força en l'àmbit de les assegurances, la parella es va establir i va venir l'eclosió familiar. Des del moment en

què la meva mare es va posar a portar criatures al món no va parar, i entre el 1929, que va néixer el meu germà gran, en Joan, i el 1935, que va néixer en Fèlix, va tenir quatre fills, amb en Xavier i la Marta entremig. Quan vaig néixer jo, amb els meus germans ja grans, em vaig convertir en la cosa bonica de la Mamà, una joguina que tocava cuidar i de la qual presumir, més que una criatura a qui calia educar. I així va anar, que quan la joguina va haver d'espavilar-se pel seu compte de seguida es va trencar.

A mi i al meu germà Fèlix ens separen vuit anys i una guerra, una terrible i devastadora guerra civil. Fins a l'esclat bèl·lic, amb l'aixecament dels militars en contra de la República, la vida dels Millet i Tusell anava segons el que s'havia previst. El Papà dedicat als negocis i la Mamà dedicada als fills i a la seva gran passió, la decoració, l'interiorisme i el canviar-se de domicili quan li venia de gust i en tenia ganes. Fins que va venir el moment de la gran mudança, la mudança que mai hauria volgut fer ma mare. Un canvi de domicili que va ser un canvi de país, perquè la guerra va enganxar el meu pare en una posició molt incòmoda a Catalunya, on s'havia distingit com a president de la Federació de Joves Cristians de Catalunya i a més ocupava la direcció del diari *El Matí*, un rotatiu d'inspiració democratacristiana. Va tocar amagar-se i fugir, perquè si l'haguessin agafat els militars anarquistes la seva vida hauria acabat allí i la meva mai hauria començat.

Es van separar. El Papà va emprendre la fugida per un costat i la Mamà, traginant els quatre fills, va buscar l'escapatòria per un altre, fins que van retrobar-se a la ciutat italiana de Trieste.

L'aventura a l'estranger va ser molt breu, perquè abans que la guerra acabés la família ja havia tornat a Espanya, en un viatge que van fer a través de Sant Sebastià i amb destinació final a Sevilla. A Catalunya el Papà va ser perseguit per la seva condició de cristià i a Sevilla va ser denunciat per un ciutadà que l'acusava de catalanista i immediatament va ser sotmès a un procés judicial a Burgos per les autoritats franquistes, que van tornar a posar en risc la seva vida i, una vegada més, la meua vinguda a aquest món. La religiositat el va salvar, perquè només la intervenció en favor seu de la més alta instància eclesiàstica de Sevilla, el cardenal Segura, va permetre reconduir la situació i el Papà va poder escapar del que hauria estat una severíssima condemna.

Des d'aquell moment la seva relació amb el règim franquista va ser de tolerància mútua i això li va permetre tornar a Barcelona el febrer de 1939, molts pocs dies després que les tropes dels nacionals haguessin entrat vencedores a la ciutat per l'avinguda Diagonal. Tornava a una Catalunya molt diferent. *El Matí*, el diari que ell dirigia i que va ser commissat per les autoritats republicanes el 19 de juliol de 1936 i clausurat per la seva tendència cristiana, mai més va poder tornar a obrir, no per cristià sinó pel seu passat catalanista.

És ben bé que el Papà es va passar els anys de la guerra esquivant el foc d'un costat i de l'altre; ell al bell mig, tan alt i gros com era, semblava el blanc ideal de totes les hòsties, com si totes les bales portessin tatuades el seu nom.

Acabat el conflicte bèl·lic, el desig del Papà era tornar a viure a Barcelona i engegar una altra vegada, però el caire que van agafar els esdeveniments el va portar a adaptar-se a la nova circumstància i veure amb claredat que si volia fer

negocis primer s'havia d'establir a Madrid, i així ho van fer, en un apartament del número 17 del carrer de Zurbarán. D'aquell moment en endavant, el Papà va tenir tractes amb el poder econòmic i polític del règim militar i fins i tot una certa relació amb el dictador Francisco Franco, amb el qual va arribar a entrevistar-se un parell o tres de vegades. No va ser col·laboració, va ser intel·ligència, perquè un home com el pare no podia fer altra cosa que estar a l'alçada de la intuïció i la llestesa de la dona amb qui es va casar, i va ser prou hàbil per entendre que era millor tenir bones relacions amb el règim que no pas enfrontar-s'hi. Només així podria aixecar un imperi econòmic amb el qual poder donar confort i seguretat a la família i també fer coses, moltes coses, aquelles coses que de veritat li agradava fer al meu pare i que tenien com a objectiu únic contribuir al redreçament cultural de Catalunya.

Si no pots derrotar l'enemic, serveix-te'n. I això és el que va fer. Gràcies a aquesta estratègia l'asseguradora del Papà, Chasyr, va créixer i es va expandir, amb la intervenció posterior dels meus germans grans, en Joan i en Xavier, i a la vegada ell va poder desenvolupar una fructífera carrera com a banquer des de la presidència del Banc Popular. Va fer tot això i també va esdevenir una referència com a mecenes de la cultura catalana.

Tots els diners que el Papà va fer a Madrid, i en va fer molts, els va invertir a Catalunya, i estic segura que el xec que amb més il·lusió va signar va ser el que va entregar al seu amic i arquitecte Lluís Bonet i Garí quan aquest va haver acabat la construcció de la nova residència familiar a l'Ametlla del Vallès, Can Millet de Dalt. Per al Papà tornar a

Catalunya volia dir tornar a l'Ametlla i aconseguir fer realitat el propòsit de restituir a la seva mare allò que havia estat seu, la casa pairal que hi va fer aixecar l'avi Joan, Can Millet de Baix. Entre el meu pare i els seus germans Joan i Salvador van recomprar a Carles Sindreu aquesta casa pairal que havia estat el gran símbol del poder i el prestigi de la família, un impressionant casalot modernista amb una torre senyoriuola, alta com un campanar que toca a festa, que dominava els camps de conreu que l'envoltaven i que devotament treballaven els masovers de la finca. La mamà Millet s'hi va instal·lar complaguda amb dues de les meves ties: la Paquita, que va quedar soltera, i la Josefina, que aleshores ja havia enviudat. Les cendres del passat de penitència, amb la família al caire del deshonor, quedaven enterrades per sempre. De seguida els Millet vam prendre possessió del mas, omplint-lo de vida, i a l'estiu aquella casa prenia tot l'aire fresc de l'estiu familiar i l'àvia reviscolava complaguda de tenir tots els pollastres, gallines i pollets a l'entorn del galliner.

Els estius a l'Ametlla i l'hivern a la ciutat de Barcelona, on els Millet vivíem amb totes les comoditats en un àtic carregat de luxes i amb una gran terrassa al número 373 del carrer Muntaner, per sobre de la Via Augusta. Era un apartament enorme, meravellós, on la vida la feia encara més fàcil el fet de comptar amb una cuinera, un cambrer que posava, servia i retirava sempre la taula amb una professionalitat i elegància exquisides, una minyona que s'encarregava de mantenir-ho tot net com una patena i en Josep Maria, el xofer, que com tots els bons xofers era com un integrant més de la família. El servei domèstic no s'acabava aquí i una vegada a la setmana rebíem la visita d'un personatge fascinant,

la Francisqueta, la costurera, que era la responsable de fer anar aquella màquina de cosir que a mi em tenia hipnotitzada. Quan em vaig fer gran i vaig descobrir la meua imperícia amb l'agulla vaig enyorar l'art que desplegava aquella dona sargint i arreglant qualsevol descosit.

Després de recomprar Can Millet de Baix, el Papà va voler tenir una residència pròpia per a la nostra família a la mateixa Ametlla i va voler que no hi faltés de res, ni dins ni fora de la mansió, que va encarregar a l'arquitecte Lluís Bonet i Garí, deixeble del genial Antoni Gaudí i continuador de les obres de la Sagrada Família després de la mort del geni del Modernisme. La casa de l'Ametlla era el reflex de la forma de ser del meu pare. Ganes de viure la vida, amb una pista de tennis, i una devoció malaltissa per la cultura del país en les seves diverses formes d'expressió. Jo vivia en una casa que era a la vegada un museu, on de les parets penjava un quadre de Velázquez i també una bellíssima pintura de Zurbarán, *El creador del mundo*, que et donava la benvinguda al hall d'entrada. Lluny de fer-me por aquella imatge mística i de perfils foscos que sostenia en una mà la bola del món i una creu en l'altra, a mi em fascinava i em passava llargues estones contemplant-la, clavant la meua mirada als ulls del protagonista de la tela, que et seguien fos cap on fos que et moguessis. A l'exterior, en un pavelló porticat, hi havia una col·lecció d'escultures de gran valor, com si d'una domus romana es tractés, i ja a l'interior de la casa hi havia la *Maternitat*, una obra bellíssima del genial escultor Josep Clarà. Al pis superior uns frescos de Josep de Togores decoraven les estances on hi havia el gran piano de cua i l'enorme biblioteca.

El meu pare no vivia la cultura com si fos un col·leccionista de trofeus, un caçador d'elefants que es vanagloria amb fatxenderia davant les amistats de la gesta d'haver abatut la bèstia i exposa el marfil penjant de les parets al costat d'un salacot i dos parells de rifles. No, el Papà vivia la cultura per estendre-la als altres i convertir-la en aliment de creixement col·lectiu, estímulo constant de l'ànima. Per això la seva gran dedicació va consistir a ajudar a la creació de la gent del país. Ell no caçava, feia que els altres sortissin a caçar. Va crear la Benèfica Minerva, que tenia com a missió finançar l'aprenentatge de la llengua catalana a escriptors del país i donar-los suport econòmic per mantenir una carrera que, si no hagués estat per aquesta aportació dinerària, la situació política i social del país hauria condemnat al fracàs. Amb Minerva, el Papà va entrar en contacte directe amb personatges de la categoria intel·lectual i pedagògica de Joan Triadú, gran impulsor de la llengua en la clandestinitat del franquisme, i va col·laborar en el manteniment d'institucions com l'Institut d'Estudis Catalans. Anomenar el senyor Fèlix Millet entre la intel·lectualitat del país era com parlar d'una divinitat que hagués pres carn i forma humana per fer més lleuger el trepitjar dels mortals en aquesta terra. Tan fort va arribar a ser el seu lligam amb el món de la cultura que per la nostra casa de l'Ametlla era constant el trànsit dels millors escriptors del país i altra gent principal. Enfortia aquest vincle la presidència que va exercir de l'Orfeó Català des del 1951 i fins a la seva mort. El mecenatge cultural el va ocupar tota la vida, i quan la Benèfica Minerva va deixar de ser un instrument útil per al seu propòsit d'ajudar el país va fundar, juntament amb d'altres, l'Òm-

nium Cultural, que volia dir continuar gratant-se la butxaca per finançar accions de promoció cultural, i entre aquestes el que ha acabat sent el prestigiós premi literari Sant Jordi.

Per l'Ametlla desfilaven les primeres espases de les lletres, encapçalades pel mateix Josep Pla, però també altres personatges molt significats de diversos àmbits de la societat del país, entre els quals destacava l'abat de Montserrat, Aureli Maria Escarré, amb qui el Papà mantenia una gran amistat i lleialtat, per tot el que la figura d'aquell home i la institució monàstica suposaven. La relació venia de lluny i es va consolidar pel paper cabdal que el meu pare va tenir en els actes d'entronització de la Mare de Déu que es van fer el març de 1947. Va ser una festassa religiosa, consistent a posar la Moreneta en el seu nou tron, però també va ser el primer acte de catalanitat públic i de masses (100.000 persones hi van assistir) que es va celebrar després de la guerra civil i durant els primers anys de repressió d'aquella duríssima dictadura. La implicació del meu pare amb el corrent de pensament catalanista el va portar a desplaçar-se a França, on es va entrevistar amb el president de la Generalitat a l'exili, Josep Tarradellas, i quan el jove Jordi Pujol va ser detingut i empresonat a Saragossa, per organitzar un acte de desafiament al règim de Franco, també el va anar a visitar.

Amb tantes ocupacions professionals i no professionals al Papà no li quedava temps per a gaire més, de manera que el disseny i seguiment de les obres de construcció de la mansió de l'Ametlla va quedar en mans de la Mamà. La gran finca sobre la qual es va edificar la casa estava separada de la mansió de Can Millet de Baix només per un camí. La mare va disposar de cent hectàrees per dissenyar la residència dels

seus somnis, trenta de les quals va posar en mans d'un arquitecte italià que va convertir aquella muntanya poblada de pins, alzines i serps en un preciós jardí d'inspiració romàntica, el jardí més bonic que us pugueu imaginar, el lloc més preciós que jo mai hagi vist.

Com que el terreny feia pendent, la urbanització es va estructurar al llarg d'una successió d'escales de pedra que permetien accedir amb comoditat als diversos nivells. El concepte general de l'enjardinament de l'entorn de la casa era la pau, el repòs i la tranquil·litat, l'elegància i la distinció, perquè així que arribaves a casa, davant per davant de l'edifici s'alçava una olivera preciosa, que porta bona sort. A l'entorn del tronc d'aquell arbre centenari creixia, com si fos una planta que s'enreda paret amunt, un roser meravellós. A l'altre costat de l'edifici hi havia una col·lecció de xiprers, que el Papà sempre deia que eren en senyal de benvinguda.

L'aigua hi era abundant. La façana posterior de la mansió s'emmirallava en un gran estany artificial on flotaven uns nenúfars. Sortint de la casa, una avinguda de magnòlies permetia accedir a una zona de repòs on es podia mandrejar gronxant-se en unes hamaques i escoltant l'harmonios dringar de l'aigua que ballava damunt d'un llac des d'una petita font. I al seu costat, una gran gàbia amb ocells exòtics que van cantar molt poc i encara van tenir una vida més curta, perquè es van convertir en botí de les serps, que no en van deixar ni un. L'aigua hi era a per tot, també a través de petits salts artificials que resseguien les escales fins al primer nivell de terrasses, on s'hi va aixecar un laberint que feia les delícies de tots els germans. Quan hi jugàvem de fosc amb amics i amigues que venien a casa, la Mamà feia encendre

uns llums que il·luminaven l'interior d'aquell entramat de passadissos sense sortida perquè a l'abric dels xiprers no hi passés res d'indecorós. El roserar que hi havia al costat del laberint era magnífic, amb una vivesa de colors i una simfonia de perfums que encisava, i els horts que es treballaven en un espai inferior, després d'un nou tram d'escalas amb més salts d'aigua, tenien molta ufana.

En el darrer nivell del jardí hi havia una gran bassa, que tenia la funció principal de servir de punt d'abastament d'aigua per regar l'hort i a la qual vaig donar la utilitat de zona d'esbarjo per a jocs aquàtics. Hi nedava i també hi remava de forma maldestra amb una barqueta que vaig demanar una vegada per Reis. Quan em vaig cansar de remar en aquesta bassa vaig fer pujar la barqueta fins al llac del primer nivell, davant la casa, i quan el pare va veure que amb els rem trinxava els nenúfars em va prohibir les meves pràctiques de marinera d'aigua dolça. Aleshores no vaig tenir altre remei que refugiar-me a la caseta de fusta que havien fet construir expressament per a mi en un racó del jardí. Jo volia una cabana dalt de tot d'un arbre, però la Mamà va considerar més oportú, i també més prudent, fer-la construir a nivell de terra. «Déu me'n guard si caiguessis, Pat», s'excusava la Mamà.

L'àrea d'oci exterior es completava amb la pista de tennis del Papà i, al cap d'uns anys, amb una gran piscina al costat de la qual s'hi va edificar un petit pavelló que funcionava com a vestidor i que, quan vaig ser més gran, es va convertir en l'espai de reunió i de les primeres festetes amb els amics del poble, que ja no trobaven tan interessant allò de córrer a amagar-se entre els carrerons secrets del laberint. Aquest

petit habitacle estava molt ben condicionat, amb una dutxa, armaris, una petita nevera per tenir-hi beguda fresca a l'estiu, una petita llar de foc per si a algú se li acudia d'anar-hi a l'hivern i fins i tot una taula per jugar a ping-pong. La piscina va ser una petició meva al Papà, un desig exprés de la seva filla petita, que un dia es va aixecar amb la idea que volia tenir un lloc on nedar més a prop de casa i més adient que aquella bassa. Així vivia jo en aquest món on tot era plàcid, on fins l'últim caprici m'era concedit, on no havia d'aixecar un dit a casa perquè tot m'era fet per algun membre del nombrós equip de servei.

Can Millet va ser concebut com una masia tradicional amb una façana gran i diàfana. Com que no érem cap família nobiliària la façana s'havia decorat amb un enorme rellotge solar. A la planta baixa hi dominava el gran menjador, que havia arribat a acollir amb comoditat fins a vint-i-dos comensals. La meva cambra, al primer pis, era per si sola com un petit palau, amb una terrassa enorme, per al meu ús particular, que a l'estiu era un plaer per als sentits. Quan feia bo hi sortia i m'embolcallaven el verd dels pins i la quietud del lloc. Mirava cap a terra, a la gran esplanada de davant de casa, i em sentia important, com la princesa que espera que d'un moment a l'altre arribi el seu príncep blau a cavall i es posi a recitar-li paraules d'amor al peu de la finestra gòtica. Per a mi, que no m'agradava la fosca i que de nit havia de dormir sempre amb una llumeneta encesa per apagar totes les pors que m'assetjaven, aquell esclat de vida de la terrassa era la glòria.

Tanco els ulls i em transporto a aquell moment de par-tença, d'inici vital, com una poncella a punt d'esclatar en

flor enmig d'aquell jardí de totes les delícies que era la meua vida.

El pis superior de la mansió, com no podia ser d'altra manera a la casa de Fèlix Millet i Maristany, estava dedicat a la cultura. Hi havia la sala de música, un espai indispensable per a tot un nebot del mestre Lluís Millet, i la biblioteca, de grans dimensions, amb una escala especial per enfilegar-se a agafar els volums que quedaven a les lleixes més altes. En un angle d'aquesta planta superior, el Papà s'hi va fer el seu despatx particular, petit i molt ben endreçat, que tenia una terrassa tancada per un pòrtic. Allí és on escrivia els seus poemes, els seus petits trofeus de caça particulars.

El pare es passava hores tancat al despatx, escrivint, treballant i escoltant música amb el seu equip, però també li agradava sortir a recórrer la propietat. Una manera que tenia de preparar-se els discursos era marxar a caminar engiponat sempre amb una americana de quadres i armat amb el seu inseparable bastó; aleshores resseguia incansablement els camins que hi havia a l'entorn de casa, i que en alguns trams la Mamà havia fet il·luminar convenientment per facilitar-li aquestes caminades, que, de tan llargues, a vegades s'endinsaven en la nit. La finca era tan gran que no estava tancada, i això propiciava que de tant en tant algun despistat s'hi endinsés sense saber que es trobava en una propietat privada.

La mansió de l'Ametlla va ser construïda amb l'objectiu de ser-hi feliços i els papàs ho van aconseguir de totes totes. Per al Papà la felicitat era sinònim de família unida, una idea que, impregnada de la seva forta religiositat, arribava a ser fins i tot una mica malaltissa. Quan amb motiu del Na-

dal o la Setmana Santa coincidíem els cinc germans, rèiem molt i tot era bonic. En aquell univers de fades riques en què jo vivia, veure l'alegria dels meus pares pel fet de tenir tots els fills a prop, i en harmonia, era l'estadi més proper a la felicitat que he conegut. Estàvem molt units, sobretot els tres germans grans, en Joan, en Xavier i la Marta. I després quedàvem en Fèlix i jo, que per raó d'edat teníem una relació especial, més intensa que amb la resta. Per qüestions d'organització familiar em va tocar viure molt de temps al seu costat i les històries que he viscut amb ell no les he conegut amb cap altre dels meus germans, i si els dos grans, en Joan i en Xavier, n'haguessin arribat a saber segons quins detalls s'haurien posat les mans al cap, escandalitzats, o potser haurien posat directament les mans i els punys damunt d'en Fèlix. Ja no vull ni imaginar quina hauria estat la reacció dels meus pares.

Però d'en Fèlix en parlaré més tard, ara tot just acabo de néixer i, com aquell qui diu, sabeu moltes coses de la meva família i del seu bon nom, i algú potser també ha sentit a parlar del mal nom dels Millet, però encara no sabeu res de mi.